

2. PROGRAMMAVERANTWOORDING GEZONDHEID

2.1. Algemeen

In 2020 werd onze voorzitter, de heer Hans Broekhuizen, benoemd tot burgemeester van de gemeente Twenterand. Daarmee verliet hij de Agenda- en Bestuurscommissie Gezondheid. Jelle Zoetendal nam vervolgens de voorzittersrol over. Mevrouw Luciënne Boelsma is namens de Bestuurscommissie Gezondheid afgevaardigd als lid van de Auditcommissie. De heer Herwil van Gelder heeft de Agendacommissie Gezondheid en de Bestuurscommissie Gezondheid in de loop van het jaar verlaten. Beide rollen zijn ingevuld door zijn opvolger: De heer Bert Wassink.

Zowel de Agendacommissie als Bestuurscommissie Gezondheid zijn in 2020 viermaal bijeen geweest. Naast de reguliere onderwerpen hebben de commissies met name aandacht besteed aan de Friese Preventie Aanpak, het innovatieprogramma JGZ 3.0 en de bestrijding van het coronavirus.

Het jaar 2020 stond nagenoeg volledig in het teken van de bestrijding van het coronavirus. De GGD stond voor een dubbele operatie: de opschaling voor de bestrijding van het virus en het herschikken en aanpassen van de overige vitale processen. Door meer digitale oplossingen in te zetten hebben we de vitale dienstverlening zoveel mogelijk kunnen laten doorgaan.

In overeenstemming met de vastgestelde begroting 2020 is de verantwoording ingedeeld volgens de bekende vier pijlers:

Een overzicht van deze taken en hun wettelijke grondslag is opgenomen als bijlage.

2.2. Pijler 1: Monitoring, signalering en advies

Indicatoren

In 2018 heeft de bestuurscommissie Gezondheid, met het meerjarenbeleidsplan, nieuwe indicatoren vastgesteld.

De indicatoren voor deze pijler:

Percentage jongeren dat ooit heeft gerookt/dagelijks rookt:

Het percentage laat de verhouding zien tussen het aantal jongeren dat ooit heeft gerookt en het totale aantal jongeren. Dit percentage daalt nog steeds en is mede te verklaren door de veranderde wetgeving en de bijbehorende sociale norm.

Indicator	2019	2016
Percentage jongeren dat ooit heeft gerookt	14%	17%

Percentage jongeren dat ooit alcohol heeft gedronken

Evenals de voorgaande, is deze indicator opgenomen op basis van het beleidsplan van GGD Fryslân. Deze indicator laat de verhouding zien tussen het aantal kinderen dat ooit alcohol heeft gedronken en het totale aantal jongeren.

Indicator	2019	2016
Percentage jongeren dat ooit alcohol heeft gedronken	41%	42%

Percentage jongeren dat recent binge heeft gedronken

Evenals de voorgaande, is deze indicator opgenomen op basis van het beleidsplan GGD Fryslân. Deze indicator laat de verhouding zien tussen het aantal kinderen dat recent binge heeft gedronken en het totale aantal jongeren.

Indicator	2019	2016
Percentage jongeren dat recent binge heeft gedronken	26%	27%

Percentage jongeren dat ooit/recent cannabis heeft gebruikt

Het percentage laat de verhouding zien tussen het aantal jongeren dat ooit/recent cannabis heeft gebruikt en het totale aantal jongeren.

Indicator	2019	2016
Percentage jongeren dat ooit cannabis heeft gebruikt	13%	13%
Percentage jongeren dat recent cannabis heeft gebruikt	5%	5%

Percentage jongeren dat ooit/recent harddrugs heeft gebruikt

Het percentage laat de verhouding zien tussen het aantal jongeren dat ooit/recent harddrugs (inclusief lachgas) heeft gebruikt en het totale aantal jongeren.

Indicator	2019	2016
Percentage jongeren dat ooit harddrugs heeft gebruikt	7%	4%
Percentage jongeren dat recent harddrugs heeft gebruikt	3%	1%

Bovenstaande cijfers worden verkregen via epidemiologisch onderzoek, in dit geval de gezondheidsmonitor jeugd 12-18 jaar. In 2021 zullen weer nieuwe gegevens beschikbaar zijn. Deze komen uit het uitgevoerde monitoronderzoek onder volwassenen en ouderen. Voor de bestrijding van het coronavirus en aanpassingen in de Jeugdgezondheidszorg was ook extra inzet van epidemiologie noodzakelijk. Een gedetailleerde uitwerking van gegevens op lokaal niveau was daardoor niet altijd mogelijk.

Academische Werkplaats Publieke Gezondheid

Kennis breder delen, is één van de uitdagingen van de Academische Werkplaats Publieke Gezondheid (AWPG). In 2020 zijn negen onderzoeken met hulp van hogescholen en universiteit afgerond, acht onderzoeken zijn nog in uitvoering. Daarnaast zijn er (online) kennisbijeenkomsten. Met als doel: verbinding leggen tussen de kennis uit de praktijk en de wetenschap.

Medische Milieukunde

Voor medische milieukundige vraagstukken wordt nauw samengewerkt met andere Noordelijke GGD 'en. We worden goed gevonden door gemeenten voor zowel kleine als grotere vragen. Het team MMK werkt aan het uitbreiden van de bezetting.

2.3. Pijler 2: Uitvoerende taken gezondheidsbescherming

Infectieziekte bestrijding

Hoewel het jaar voor de afdeling IZB gedomineerd werd door Covid-19 zijn ook nog 127 meldingsplichtige ziekten en 44 meldingen in het kader van artikel 26 afgehandeld. Daarnaast zijn 129 niet-meldingsplichtige ziekten, zoals het afhandelen van prikaccidenten en risicobeoordelingen bij mogelijke rabiësblootstelling, verwerkt. Aan het eind van het jaar zijn we bij drie uitbraken van de vogelgriep betrokken geweest.

Tuberculosebestrijding

Door de lockdown maatregelen zijn er achterstanden ontstaan met betrekking tot de BCG-vaccinatie tegen tuberculose. Deze zijn deels ingelopen, maar voor 2021 ligt er nog de taak om een deel in te halen. In 2020 zijn er 30 patiënten begeleid.

Jeugdgezondheidszorg (JGZ)

Voor de Jeugdgezondheidszorg (JGZ) is 2020 een pittig jaar geweest. Vanaf het begin is een groot deel van het personeel bijgesprongen bij de corona-afdeling en zijn er voor de reguliere werkzaamheden handelingsperspectieven geschreven om zoveel mogelijk te voldoen aan onze opdracht voor onze doelgroep.

De kernopdracht van JGZ is om alle kinderen te volgen en kwetsbaarheid op te sporen. Deze taak ligt verankerd in de Wet Publieke Gezondheid (WPG) en het LPG (Landelijk Professioneel Kader).

Het is een uitdaging om ervoor te zorgen dat alle kinderen krijgen wat zij nodig hebben. Zeker, als de crisis langer duurt of de druk op de JGZ hoger wordt door bijvoorbeeld de uitvoering van de Covid-vaccinaties. Dit is met name van belang voor kwetsbare kinderen. JGZ heeft veel in beeld, maar in coronatijd hebben het inzicht krijgen en de signaleerfunctie onder druk gestaan. Doordat screenings moesten worden uitgesteld of op afstand moesten worden uitgevoerd zijn bepaalde aspecten minder goed in beeld gebracht. Hierbij valt te denken aan het opsporen van hartafwijkingen, visusafwijkingen, groei problemen, Voor en Vroegschoolse Educatie (VVE)-indicaties en ontwikkelingsachterstanden.

Behalve kindfactoren signaleert de JGZ ook kwetsbaarheden binnen het hele systeem rond het kind. Zoals psychische kwetsbaarheden bij ouders, financiële problemen, risico's op huiselijk geweld en kindermishandeling. De druk op ouderschap is in tijden van corona toegenomen, cijfers laten zien dat de draaglast van ouders (meer dan 60%) in coronatijd is verhoogd en de draagkracht juist verminderd. De (jonge) ouders hebben het zwaar gehad. De JGZ heeft andere middelen ingezet, zoals beeldbellen en chat en meer tijd besteed aan een goede samenwerking met het netwerk, onderwijs, kinderopvang en welzijn.

Maar ook zijn er indicaties dat door verminderde signalen van ketenpartners en het zelf minder fysiek ontmoeten van kinderen en ouders er een minder goed beeld is van welke gezinnen extra aandacht nodig hebben zoals de extra ondersteuning vanuit het programma Stevig Ouderschap. We verwachten daardoor voor 2021 nog een zeker inhaaleffect. Daar moet voldoende tijd voor zijn. Juist de coronacrisis heeft laten zien dat niet alleen de contactmomenten of de consultatiebureaus leidend zijn, maar dat JGZ-dienstverlening ook behoeftegericht en tijd- en plaats onafhankelijk aangeboden moet worden.

De JGZ heeft ook laten zien dat men in tijden snel kan handelen en aanpassen. Het Rijksvaccinatieprogramma is een van de vitale uitvoeringsonderdelen. Hoewel er regelmatig aanpassingen nodig waren in de uitvoering, massavaccinaties niet mogelijk waren of vaccinaties tijdelijk uitgesteld moesten worden, is het beeld dat de vaccinatiegraad in vergelijking met voorgaande jaren met ca 1-2% licht gedaald is. Dit alles kost investeringen in tijd en geld, voor nu en de komende jaren. In het voorjaar van 2021 willen we onderzoeken wat de voordelen van de gewijzigde processen zijn en we dus willen behouden.

Reizigersvaccinaties

Door de gestelde maatregelen tegen de verspreiding van het virus is er in 2020 nagenoeg niet gereisd. Dit heeft uiteraard ook effect gehad op de opbrengsten van ons product reizigersvaccinaties. Er is sprake van een negatief resultaat. Dit negatieve resultaat heeft geen gevolgen voor de gemeenten, omdat dit door het Ministerie van VWS wordt gecompenseerd als saldo van meer en minder kosten, als gevolg van de coronacrisis.

Gezondheidsbevordering en beleid

In de eerste helft van 2020 zijn activiteiten op het terrein van beleid en gezondheidsbevordering licht vertraagd. Op het moment dat netwerksamenwerking was ingesteld op digitale werkwijzen, hebben activiteiten over het algemeen goed doorgang kunnen vinden.

Een visie voor de Friese Preventie aanpak is vastgesteld en extra financiën zijn gezocht.

Dankzij het programma Rookvrije Generatie is het merendeel van de schoolpleinen rookvrij, de campagnes Stoptober en Smoke Free Challenge konden op veel deelnemers rekenen. Ook de ondersteuning voor gezond gewicht met JOGG en de werkwijze kind naar gezond gewicht werden voortgezet.

Hoewel groepsactiviteiten geen doorgang konden vinden waren scholen wel degelijke actief bezig met gezondheid 54 scholen het vignet gezonde school aan en zijn er inmiddels 111 scholen in Friesland hiermee actief.

Soa sense

De activiteiten voor Soa sense zijn verminderd. Ook zette GGD Fryslân meer in op internet veldwerk. In vergelijking met 2020 zijn er 28% minder soa's gevonden. Het is nog te vroeg om dit verder te duiden.

De indicatoren voor deze pijler:

Percentage jongeren dat recentelijk heeft verzuimd:

Het percentage geeft de verhouding tussen het aantal jongeren dat recentelijk heeft verzuimd en het totale aantal jongeren.

Indicator	2019	2016
Percentage jongeren dat recent ziek is geweest	31%	31%
Percentage jongeren dat recent heeft gespijbeld	17%	16%

Percentage jongeren dat ooit te maken heeft gehad met mishandeling:

Het percentage geeft de verhouding tussen het aantal jongeren dat ooit te maken heeft gehad met mishandeling en het totale aantal jongeren.

Indicator	2019	2016
Percentage jongeren dat ooit te maken heeft gehad met lichamelijke mishandeling	4%	5%
Percentage jongeren dat ooit te maken heeft gehad met geestelijke mishandeling	14%	19%

2.4. Pijler 3: Bewaken van de publieke gezondheid bij rampen en crises

De kosten voor de bestrijding van de coronacrisis worden verantwoord binnen deze pijler.

Covid-19

Het afgelopen jaar stond in het teken van de Covid-19 pandemie. COVID-19 is een besmettelijke ziekte die wordt veroorzaakt door het SARS-CoV-2-virus. De voorheen onbekende ziekte is eind 2019 voor het eerst opgemerkt in Wuhan, de hoofdstad van de Chinese provincie Hubei, en verspreidde zich vervolgens in drie maanden tijd naar andere delen van de wereld. Vanaf 11 maart 2020 was er volgens de normen van de Wereldgezondheidsorganisatie officieel sprake van een pandemie.

GROP-structuur

Eind januari vond binnen onze GGD al het eerste crisisonderzoek plaats over de snelle verspreiding van het virus. Om ons goed voor te bereiden op de verwachte introductie van dit virus is eind februari de GROP-structuur opgestart. Deze biedt structuur aan de opschaling van de interne GGD-organisatie bij een (dreigende) crisis. Al snel bleek dat de afdeling Infectieziektebestrijding (IZB) onvoldoende capaciteit had om alle noodzakelijke werkzaamheden uit te voeren. Begin maart werden uit alle afdelingen van GGD Fryslân mensen benaderd om de IZB te ondersteunen. Deze groep werd onder andere ingezet voor het uitvoeren van bron- en contactonderzoek, de advieslijn en het bemonsteren van mensen met klachten.

Testen en bron- en contactonderzoek

Op 9 maart is voor het eerst een positief geteste persoon vastgesteld in Friesland.

Om de afdeling IZB te ontlasten zijn eind april de uitvoering van het testen en het bron- en contactonderzoek (BCO) ondergebracht in twee aparte sub-afdelingen. Door deze ondersteuning ontstond er meer tijd voor de expert-rol van de IZB. Vervolgens is in een voor de GGD ongeken tempo een nieuw landelijk registratiesysteem geïmplementeerd (CoronIT). Verder breidde de testcapaciteit uit en werd er nieuw personeel aangetrokken voor het testen en de uitvoering van BCO.

Groei en ontwikkeling van het coronabedrijf

Vanaf juni is begonnen met meer mensen van buiten de GGD aan te nemen omdat door de inzet van de grote groep GGD-medewerkers het reguliere werk in het gedrang kwam. Dit snelle proces was mogelijk door de fantastische samenwerking met de afdeling bedrijfsvoering (o.a. P&O, huisvesting, inkoop, facilitair en ICT).

Uiteindelijk is in oktober besloten om organisatorisch een volgende stap te maken met een nieuwe "corona-structuur". De afdeling IZB is daarvoor uitgebreid met epidemiologen, data-analisten, beleidsmedewerkers en communicatie, het zogenaamde IZB-expertteam. Daarnaast is een uitvoeringsorganisatie opgezet waarin het testen, de advieslijn en het BCO werden ondergebracht. Binnen het BCO zijn geleidelijk een aantal specifieke teams gestart die zich richten op de zorg en het onderwijs.

Samen met Crisisbeheersing

Gedurende het jaar intensiverde de samenwerking met de afdeling Crisisbeheersing. Er is structureel overleg met de AC's (algemeen commandant gezondheid) en wij werken samen in het scenarioteam van Crisisbeheersing die op haar beurt het ROT en het RBT adviseert. Daarnaast leveren wij wekelijks informatie voor de Coronamonitor.

Om onze gemeenten en het publiek goed te informeren over het virus, de algemene maatregelen en de verspreiding in Friesland is veel geïnvesteerd in communicatie. Vanaf maart was er voor het publiek en voor de organisaties een advieslijn in de lucht. Ook is er gezorgd voor actuele informatie op onze website en de sociale media. Er wordt wekelijks een update voor de media gemaakt. Er worden dagelijks gemiddeld vier persvragen beantwoord. Er zijn geregeld interviews met de schrijvende pers en ongeveer drie keer per week zijn er optredens op radio en tv. Sinds de zomer worden de gemeenten in het RBT wekelijks geïnformeerd over de verspreiding van het virus in Friesland.

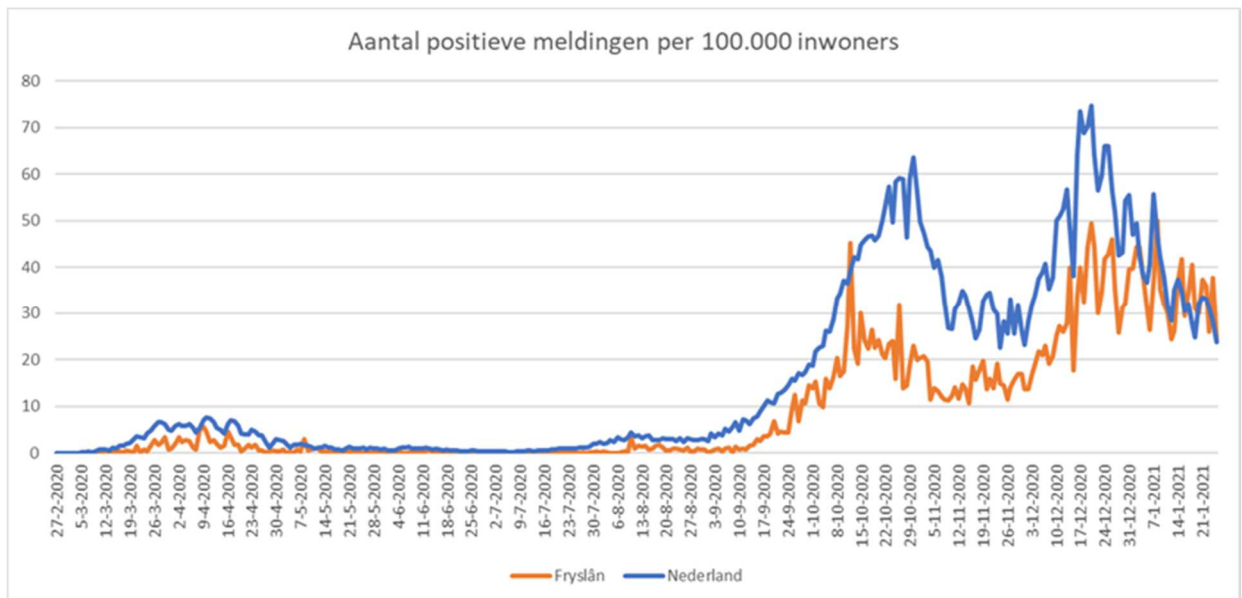
Advisering en scholing in Verpleeg-, verzorgingshuizen en thuiszorg

In de loop van het jaar is de samenwerking met de sector Verpleeghuizen verzorgingshuizen en thuiszorg (VVT) intensiever geworden. Om de verspreiding in de VVT-sector te voorkomen heeft de afdeling meegewerkt aan de scholing tot Covid-coach voor zorgmedewerkers. Wij adviseren instellingen bij uitbraken van het virus en participeren in het expertiseteam VVT, deze groep adviseert het RONAZ (Regionale Overleg Niet Acute Zorg).

Vaccineren

In december startte GGD Fryslân onder leiding van een kwartiermaker met de voorbereidingen voor het vaccineren in januari 2021.

- GGD Fryslân heeft in 2020 in totaal 177.188 testen uitgevoerd. Hiervan waren er 12.433 testen positief en 164.755 negatief. Gemiddelde vindpercentage 6,9%.
- Eind 2020 waren er testlocaties in Leeuwarden, Drachten, IJlst, Kollum en Heerenveen. In Leeuwarden is aan het eind van het jaar in het WTC gestart met een L-locatie waar antigeentesten worden afgenomen.
- GGD had voor de Covid-19 uitbraak ongeveer 500 medewerkers (300 fte). Aan het eind van het jaar zijn dat er 960. In de uitvoeringsorganisatie werken ongeveer 460 medewerkers (o.a. artsen, verpleegkundigen, doktersassistenten, mensen uit de zorg en het onderwijs en beleidsmedewerkers) en de formatie van het IZB-expertteam is verdubbeld.

- De eerste en tweede golf zijn niet goed vergelijkbaar doordat het testbeleid in beide periodes van elkaar verschilde.
- In de eerste golf werd er een andere groep getest dan in de tweede golf.
- Toen: risicogroepen (o.a. mensen met verhoogde kans op ernstig verloop, 70-plussers, mensen woonachtig in een instelling)
- Nu: iedereen met klachten passend bij COVID die getest wil worden

Zorg en Veiligheid

De pilot van het Meld- en adviespunt verward gedrag is afgerond en heeft goede resultaten geleverd. Het “horen” en “verkennend onderzoek” in het kader van de Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg (Wvggz) zijn hierin ondergebracht en vinden in overeenstemming met de bestuurlijke afspraken plaats. Met de komst van de Wet aanpak meervoudige problematiek sociaal domein (Wams) die vermoedelijk in 2022 van kracht wordt, voorziet het meldpunt ook in een wettelijke verplichting van gemeenten. De Bestuurscommissie Gezondheid heeft daarom in november besloten om het meldpunt structureel te borgen. De uitwerking hiervan volgt begin 2021.

Forensische geneeskunde

Op alle diensten van Forensische geneeskunde is er ten opzichte van 2019 vaker een beroep gedaan: arrestantenzorg, lijkschouw, euthanasie en medische verrichtingen. Gezien de krapte aan artsen wordt daartoe geëxperimenteerd met de inzet van verpleegkundigen voor de afname van bloedproeven. De DPG 'en van de Friese, Groningse en Drentse GGD-organisaties hebben GGD Drenthe aangewezen als penvoerder in de doorontwikkeling van de samenwerking 3Noord voor forensische zorg.

2.5. Pijler 4: Toezicht houden

Inspecties kinderopvang:

Door de coronacrisis konden de inspecties in de maanden april, mei en juni niet doorgaan. Dit levert een verlies van 3 maanden uitvoering, wat leidt tot een negatief resultaat. Dit negatieve resultaat heeft geen gevolgen voor de gemeenten, omdat dit door het Ministerie van VWS wordt gecompenseerd als saldo van meer en minder kosten, als gevolg van de coronacrisis. Zoals ook vermeld in de bestuursrapportages is het niet gelukt om de 100% inspectienorm te halen. Dit is een landelijk probleem. Ons uitgangspunt is dat we de landelijke lijn volgen.